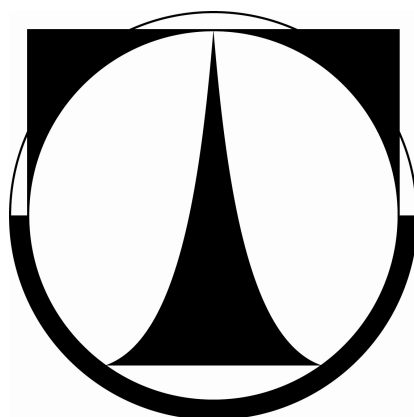

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2011

Ing. Lucie Tichá

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Katedra pedagogiky a psychologie
Studijní program: B 7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: 7504R100 Učitelství odborných předmětů

SPOLUPRÁCE UČITELŮ V PROJEKTOVÉM VYUČOVÁNÍ

TEACHER'S COOPERATION IN PROJECT TEACHING

Bakalářská práce: 09-FP-KPP-26

Autor:

Lucie Tichá

Podpis:

.....

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Petr Urbánek, Dr.

Konzultant:

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
57	1	2	2	25	3

V Liberci dne: 24. června 2011

Čestné prohlášení

Název práce: Spolupráce učitelů v projektovém vyučování
Jméno a příjmení autora: Lucie Tichá
Osobní číslo: P09001308

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil/a elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedl/a jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 24. června 2011

Tichá Lucie

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala doc. PaedDr. Petru Urbánkovi, Dr. za vedení mé diplomové práce a za řadu cenných připomínek při jejím zpracování.

Také bych ráda poděkovala za spolupráci RNDr. Janě Adamcové, ředitelce Obchodní akademie v Mostě, Ing. Jitce Haškové a Ing. Simoně Paďourkové, vyučujícím Fiktivních firem na Obchodní akademii v Mostě.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá spoluprací učitelů v projektovém vyučování. V rámci projektového vyučování se zaměřila zvláště na Fiktivní firmy, jako na formu dlouhodobého projektu na středních ekonomických školách. Výzkum spolupráce učitelů se prováděl na jedné střední škole a proto se práce snaží popsat tuto problematiku a její fungování pouze na této dané škole. Zvolenou metodou výzkumu se staly rozhovory, které se uskutečnily s ředitelkou školy a s vyučujícími fiktivních firem. Práce dále porovnává zjištěné údaje s dostupnou odbornou literaturou.

Klíčová slova:

Fiktivní firmy

Projekt

Projektové vyučování

Spolupráce

Střední škola

Učitel

Annotation

This thesis deals with the cooperation of teachers participating in project teaching. Within the scope of project teaching, it has focused especially on the fictive companies, as on a form of long-term project in secondary economic schools. The research of teacher cooperation was conducted at one secondary school and therefore the thesis tries to describe this issue and its function only at this school. The chosen method of research was the conversation that took place with the school director and with teachers of fictive companies. The thesis also compares observed data with the available literature.

Keywords:

Fictive companies

Project

Project teaching

Cooperation

Secondary school

Teacher

Obsah

<i>Seznam zkratk</i>	11
<i>Seznam ilustrací</i>	12
<i>Úvod</i>	13
1 Teoretická část	14
1.1 Charakteristika učitele	14
1.1.1 Definice učitele.....	14
1.1.2 Typologie učitelů.....	14
1.1.2.1 Ženy a muži v učitelské profesi	14
1.1.2.2 Věková struktura učitelů v ČR v letech 2006 – 2008.....	15
1.1.3 Profesní dráha učitelů	16
1.1.4 Pracovní spokojenost učitelů	16
1.1.5 Množství pracovního času učitelů	17
1.2 Problematika spolupráce	17
1.2.1 Úspěšná spolupráce	18
1.2.1.1 Normy a pravidla	18
1.2.1.2 Sjednocení cíle	18
1.2.1.3 Rozdělení pravomocí	18
1.2.1.4 Informace a jejich předávání	19
1.2.2 Specifika spolupráce ve školách.....	19
1.2.3 Neúčinné formy spolupráce.....	20
1.2.3.1 Přílišný důraz na diferenciaci.....	20
1.2.3.2 Pohodlná spolupráce	20
1.2.3.3 Vnucená kolegiálnita.....	21
1.2.4 Rozdělení spolupráce ve školách.....	21
1.2.4.1 Spolupráce ve vyučovacím předmětu	21
1.2.4.2 Spolupráce mimo vyučovací předmět	22
1.3 Projektové vyučování	22
1.3.1 Terminologické vymezení	22
1.3.1.1 Projekt.....	22
1.3.1.2 Projektová metoda.....	23
1.3.1.3 Projektová výuka.....	23
1.3.2 Projektové vyučování	24
1.3.2.1 Fáze projektu.....	24
1.3.3 Typologie projektů	25
1.3.3.1 Účel projektu.....	25
1.3.3.2 Délka trvání.....	25
1.3.3.3 Počet zúčastněných	25
1.3.3.4 Zapojení předmětů	25
1.3.4 Klady a zápory projektové výuky.....	26
1.4 Fiktivní firma	26
1.4.1 Historický vývoj	27
1.4.2 Co je Fiktivní firma	27
1.4.3 Založení a fungování firmy	28
1.4.4 Úřady CEFIF	28
2 Praktická část	30
2.1 Metodologie	30
2.2 Charakteristika školy	31
2.2.1 Fiktivní firmy na Obchodní akademii v Mostě.....	31
2.3 Vyhodnocení rozhovorů	33
2.3.1 Historie	33

2.3.2	Průběh fiktivních firem.....	34
2.3.3	Spolupráce	35
2.3.4	Spokojenost a podpora vedení.....	35
2.3.5	Interpretace	36
3	<i>Výsledky</i>	37
3.1	Diskuse	37
3.1.1	Učitelé	37
3.1.2	Projekt	37
3.1.3	Shrnutí	38
	<i>Závěr</i>	39
	<i>Seznam použité literatury</i>	40
	<i>Seznam příloh</i>	43

Seznam zkratek

CEFIF	Centrum fiktivních firem
ICT	Informační a komunikační technologie
IČ	Identifikační číslo
OA	Obchodní akademie
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
VŠE	Vysoká škola ekonomická
ZŠ	Základní škola

Seznam ilustrací

Obrázek 1: Věková struktura učitelů středních škol v letech 2006-2008 (v %)	16
Obrázek 2: Učebna fiktivních firem na OA Most (foto 1)	32
Obrázek 3: Učebna fiktivních firem na OA Most (foto 2)	33

Úvod

Bakalářská práce zkoumá možnosti spolupráce učitelů v projektovém vyučování. Zaměřila se zvláště na Fiktivní firmy, které se provádějí na středních ekonomických školách v rámci projektové výuky. Výzkum se uskutečnil na jedné střední škole, která Fiktivní firmy úspěšně provozuje již několik let. Rozhovor byl prováděn s ředitelkou dané školy a se dvěma vyučujícími předmětu Fiktivní firmy.

Práce však nesleduje danou problematiku na všech středních ekonomických školách v České republice a nechce tvrdit, že vyvozené závěry jsou odpovědí na danou problematiku jako celku. Naopak, snaží se popsat danou oblast pouze na určené střední škole.

Téma práce bylo vybráno kvůli své zajímavosti. I přesto, že je projektová metoda již poměrně stará, v českých školách se používá krátce a jen omezeně. Zvláště na středních školách se tento typ výuky často nevyskytuje. Důvod je možné hledat v odborném zaměření předmětů na většině středních škol a tím omezení jejich sdružování v rámci jednotlivých projektů.

Cílem práce je zjistit možnosti spolupráce učitelů v projektovém vyučování.

Při zpracování čerpala práce obzvláště z odborné literatury zabývající se spoluprací a projektovým vyučováním. Při sestavování a vyhodnocování strukturovaných rozhovorů byla velmi užitečná kniha Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách od autorů Švaříčka, Šed'ové a kol.

Práce je rozdělena na tři hlavní části – teoretickou, praktickou a vyhodnocení výsledků. Teoretická část se snaží charakterizovat učitele, problematiku spolupráce a projektovou výuku. Praktická část se zabývá především vyhodnocením rozhovorů a poslední oddíl porovnává výsledky rozhovorů s informacemi zjištěnými v teoretické části.

1 Teoretická část

Tato část práce stručně shrne a charakterizuje základní teoretické informace k danému tématu. Je rozdělena do několika podkapitol, které se zabývají charakteristikou učitele, spoluprací a projektovým vyučováním.

1.1 Charakteristika učitele

Práce se věnuje spolupráci učitelů. Proto bych chtěla v této části objasnit, kdo jsou to vlastně učitelé a jaké jsou jejich základní charakteristiky.

1.1.1 Definice učitele

Průcha definuje učitele jako jeden ze základních činitelů vzdělávacího procesu, profesionálně kvalifikovaného pedagogického pracovníka, spoluodpovědného za přípravu, řízení, organizaci a výsledky tohoto procesu.¹

1.1.2 Typologie učitelů

Učitele můžeme dělit podle různých kritérií. Průcha uvádí, že nejvýznamnější je dělení podle toho, na kterém stupni a druhu školy učitelé pracují. K 30. 9. 2008 bylo v České republice na středních školách 46 734,9 učitelů a k 30. 9. 2009 se tento stav změnil na 46 488,8 učitelů. Pro tuto práci byla vybrána typologie, která by mohla mít vliv na to, jestli učitelé spolupracují nebo jestli vůbec provádí projektovou výuku.

1.1.2.1 Ženy a muži v učitelské profesi

Ústav pro informace ve vzdělávání vydal v roce 2009 Genderovou ročenku, kde uvádí, že na středních školách (včetně konzervatoří a vyšších odborných škol) je v pedagogických sborech 36 % mužů. Na základních školách je oproti tomu jen 14 % mužů. Tento rozdíl je způsoben především tím, že většina středních škol je odborně zaměřena a muži častěji než ženy vyučují právě odborné a praktické předměty. Jak si můžete všimnout v následující tabulce, všeobecné předměty jsou z 68,6 % vyučovány ženami, naproti tomu u praktických předmětů je podíl žen jen 36,6 %.

¹ PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. Pedagogický slovník, 2001. s. 261.

Tab. 1: Počet učitelů podle zaměření předmětů

Předmět	Učitelé celkem	Z toho ženy (v %)
všeobecné vzdělávací předměty	24 598,4	68,6
odborné předměty	13 725,5	53,8
praktické vyučování	8 164,9	36,6

Zdroj: Genderová ročenka školství [online]. *Ústav pro informace ve vzdělávání* [cit. 2011-10-13]. Dostupné z WWW: <<http://www.uiv.cz/clanek/206/1978>>.

V mezinárodním srovnání za rok 2007, které uveřejnil Český statistický úřad je podíl žen na českých středních školách 59 %. Pro srovnání například Francie má 53,9 %, Německo 48,2 % a Slovensko 70,3 % žen.

Tab. 2: Podíl žen vyučujících na středních školách

Země	Podíl žen v %
Česká republika	59,0
Finsko	57,5
Itálie	61,2
Německo	48,2
Polsko	66,5
Portugalsko	66,6
Slovensko	70,3
Spojené království	62,8
Spojené státy	55,7
Švýcarsko	41,4
Turecko	41,3

Zdroj: Podíl žen vyučujících na středních školách v zahraničí [online]. *Český statistický úřad* [cit. 2011-11-16]. Dostupné z WWW:

<[http://scitanilidu.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/05004505E3/\\$File/1607090702.pdf](http://scitanilidu.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/05004505E3/$File/1607090702.pdf)>.

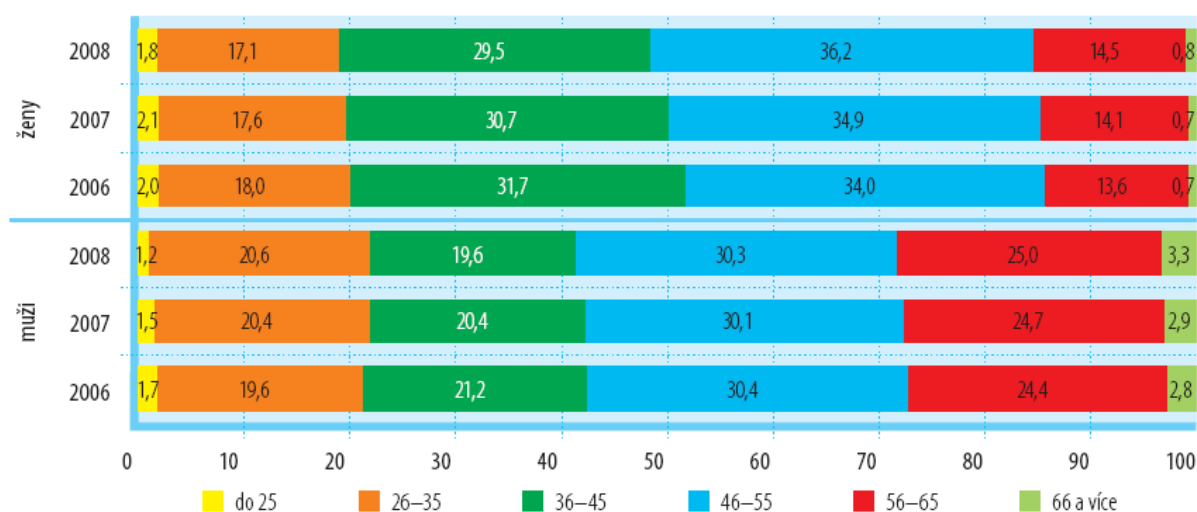
1.1.2.2 Věková struktura učitelů v ČR v letech 2006 – 2008

Na následujícím grafu je možné vidět, že ve všech třech letech je nejpočetnější skupina učitelek ve věku od 46-55 let. V průběhu těchto let vzrostlo procento z 34 % na 36 %. Také vzrostla skupina ve věku 56-65 let, i když ne tak výrazně (z 13,6 % na 14,5 %). Naopak můžeme zaznamenat pokles ve skupinách 36-45 let z 31,7 % na 29,5 %, 26-35 let z 18,0 % na 17,1 % a skupina do 25 let (z 2 % na 1,8 %).

U mužů je nejčetnější věkovou skupinou také skupina 46-55 let. Zde se během zkoumaných let nevyskytly velké změny a procento se změnilo z 30,4 % na 30,3 %. Učitelé do 25 let se pohybovali v rozmezí od 1,7 % do 1,2 %. Ve skupinách 26-35 let, 56-

65 let a 66 a více let byl zaznamenán drobný nárůst. Naopak pokles z 21,2 % na 19,6 % se projevil u věkového rozhraní 36-45 let.

Můžeme si všimnout, že podíl u mužů do 25 let je menší než u žen ve stejném věku, což nasvědčuje tomu, že muži nejspíše nastupují učitelskou kariéru později než ženy. Velké rozdíly mezi ženami a muži jsou ve skupinách od 56-65 let a 66 a více, kde muži mají větší podíly než ženy.

Obrázek 1: Věková struktura učitelů středních škol letech 2006 - 2008 (v %)

Zdroj: Genderová ročenka školství [online]. Ústav pro informace ve vzdělávání [cit. 2011-10-13]. Dostupné z WWW: <<http://www.uiv.cz/clanek/206/1978>>.

1.1.3 Profesní dráha učitelů

Průcha dělí profesní dráhu učitele do několika etap:

- profesní start (učitel – začátečník),
- profesní stabilizace (učitel – expert),
- profesní vyhoření.²

1.1.4 Pracovní spokojenost učitelů

Průcha uvádí, že i přes značnou zmedializovanost nespokojenosti českých učitelů, není tento předkládaný obraz úplně pravdivý. Důvodem je převažující „negativní přístup“ v pedagogickém výzkumu.³

² PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. Pedagogický slovník, 2001. s. 398.

³ PRŮCHA, J. Učitel, 2002. s. 75.

Ostravský psycholog Paulík publikoval svůj výzkum Psychologické aspekty pracovní spokojenosti učitelů, ve kterém definoval pracovní spokojenost takto: „*Pracovní spokojenost učitelů lze chápat jako subjektivní projekci pracovních podmínek učitelské profese i širšího kontextu jejich souvislostí do prožívání zprostředkovanou kognitivním hodnocením. Učitel posuzuje podmínky své práce vzhledem k očekávání vycházejícímu z jeho potřeb, zájmů, aspirací, postojů i hodnot.*“⁴

Ve svém výzkumu Paulík zjistil, že na středních školách je 70,3 % učitelů spokojených a 16,2 % učitelů nespokojených. Dále uvádí, že k pozitivním charakteristikám, které souvisejí s pracovní spokojeností učitelů patří také očekávání, která učitelé ke své práci mají. Mezi nejčastěji uváděnými očekáváními byly dobré vztahy v pedagogickém sboru, tvůrčí práce, možnost práce s mládeží apod. Naopak učitelskou spokojenost negativně ovlivňují neodpovídající platy, nedocnění učitelské práce, nekázeň studentů, psychická zátěž a nedostatek času.⁵

1.1.5 Množství pracovního času učitelů

Pracovní čas učitelů se určuje na základě počtu vyučovacích hodin, které učitel musí týdně uskutečnit. V současnosti platí nařízení vlády ČR ze dne 28. 6. 1999, které stanovuje 21 vyučovacích hodin týdně pro učitele středních škol. V porovnání s běžnou pracovní dobou je tento čas podstatně nižší, protože se předpokládá, že mimo tento počet skutečně odučených hodin, učitel vykonává další činnosti související s jeho povoláním.

Skutečný čas vynakládaný středoškolskými učiteli je v průměru 46,2 hodiny týdně. Učitelé 2. stupně ZŠ se ve svém pracovním čase věnují těmto činnostem: vyučování, další služba ve škole, dozor, doučování, příprava na vyučování, oprava žákovských prací, porady, konzultace s vedením školy a jinými učiteli, spolupráce s rodiči a další. Můžeme předpokládat, že tyto činnosti se týkají i učitelů středních škol.⁶

1.2 Problematika spolupráce

„*Spolupráce je určitým způsobem vztahového chování, ale také důležitým cílem snažení dlouhé řady lidí.*“ Spolupráce je cestou k dosažení užitku. Zesiluje důvěru mezi spolupracovníky, která má dále vliv na zvyšování dobrých pocitů na pracovišti a

⁴ PAULÍK, K. Psychologické aspekty pracovní spokojenosti učitelů. 1999. s. 52.

⁵ PRŮCHA, J. Učitel, 2002. s. 77.

⁶ PRŮCHA, J. Učitel: současné poznatky o profesi. 2002. s. 79.

na snižování neproduktivních nákladů ve formě vyplývané energie, promarněného času nebo vyplacených peněz.⁷

1.2.1 Úspěšná spolupráce

Meier uvádí, že úspěšná spolupráce závisí na několika podmínkách. Těmito předpoklady jsou jasně stanovená pravidla při vzájemném jednání, shodný cíl skupiny a správné předávání informací a úkolů v týmu. Je tedy nutné stanovit hned na začátku jasná pravidla, protože bez nich nemůže tým efektivně fungovat.

1.2.1.1 Normy a pravidla

Norem a pravidel, kterými se tým musí řídit, je několik druhů. Existují formální normy, které platí pro celou organizaci. Také je dobré, stanovit si normy pro chod samotného týmu, tedy neformální pravidla. Mezi nejdůležitější oblasti, které potřebují regulaci, patří stanovení cílů, organizace práce a rozdělení pravomocí, zajištění dobré komunikace a chodu informací, určení jak a kdo bude rozhodovat atd. Na všechny tyto oblasti by si tým měl stanovit pravidla, aby nedocházelo k nedorozuměním.⁸

1.2.1.2 Sjednocení cíle

Pro úspěšnou spolupráci je důležité určit si cíl. Cíl určuje, kam se tým chce dostat, jakými prostředky a jakými způsoby. Také pomáhá při řešení problémů a určování priorit. Je velmi podstatné, aby se s určeným cílem identifikovali všichni členové týmu, protože poté budou motivovanější a zodpovědnější při plnění svých úkolů. Jako hlavní nedostatky při stanovování cílů vidí Meier vnucené cíle, velmi mlhavě stanovené cíle, více cílů, které si navzájem odporují, stanovení cíle tak, že jej není možné dosáhnout apod.⁹

1.2.1.3 Rozdělení pravomocí

„Základním principem organizace práce v týmu je princip delegování.“¹⁰ Smyslem delegování není přesunutí nepříjemné práce na ostatní, ale rozdělení si práce a odpovědnosti. Práce se deleguje v případě, že na ni pracovníkovi nezbyvá čas, nebo když má někdo pro danou práci více znalostí a zkušeností. Zároveň s prací se musí vždy delegovat také kompetence nutné pro vykonání zadaného úkolu.

⁷ PLAMÍNEK, J. Týmová spolupráce a hodnocení lidí, 2009. str. 14.

⁸ MEIER, R. Úspěšná práce s týmem, 2009. str. 39-40.

⁹ MEIER, R. Úspěšná práce s týmem, 2009. str. 40-41.

¹⁰ MEIER, R. Úspěšná práce s týmem, 2009. str. 45.

1.2.1.4 Informace a jejich předávání

V dnešní době jsou včasné a správné informace nedocenitelné. Činnost týmu závisí na získávání informací a jejich předávání dál. Je nutné, aby informování byli opravdu všichni a nikdo se v týmu necítil opomíjený. K tomu slouží správně vybudovaný informační kanál, který může mít dvě podoby – ústní formu (zasedání, porada, telefonický rozhovor, pohovor mezi čtyřma očima) nebo písemnou formu (vyhláška, oběžník, e-mail). Obě tyto varianty mají klady i zápory a při rozhodování jakou formu využít se vždy musí brát ohled na situaci.¹¹

1.2.2 Specifika spolupráce ve školách

Spolupráce ve školství je však poněkud specifickým problémem, protože „běžné školní upořádání vede k tomu, že učitel tráví většinu času ve třídě s žáky, oddělen od kolegů – učitelů.“¹² Tato izolovanost bohužel s vyučováním nekončí, ale mnohdy se ještě více prohlubuje. Narozdíl od lékařů a právníků je učitel na začátku své kariéry "hozen do vody a sám se musí naučit plavat". Musí spoléhat jen na sebe. Významnou roli hraje také faktor času a stresu. Pol a Lazarová uvádějí, že učitelé mnohdy nekomunikují se svými kolegy, protože se snaží uchovat si čas ke zvládnutí všech nároků vyučování. Protože se jim nedostává času, sami si zvolí izolaci bez komunikace a tudíž i bez spolupráce s ostatními vyučujícími.¹³

Školy, kde učitelé vzájemně spolupracují, mají určité podobné znaky:

- „učitelé spolu často a stále konkrétněji a přesněji diskutují o vyučovací praxi,
- učitelé jsou často při práci pozorováni svými kolegy a dostávají od nich konstruktivní zpětnou vazbu,
- učitelé společně s kolegy plánují, vytvářejí a hodnotí vyučovací materiály,
- učitelé se učí jeden od druhého.“¹⁴

Významný vliv na spolupráci má také klima školy. Pokud ve škole nejsou dobré vztahy mezi učiteli, učiteli a vedením apod., spolupráce nebude nikdy efektivní. Jako nejmocnější překážku spolupráce označují odborníci „strach ze změny vlastní představy o sobě tváří

¹¹ MEIER, R. Úspěšná práce s týmem, 2009. str. 45-49.

¹² POL, M., LAZAROVÁ, B. Spolupráce učitelů – podmínka rozvoje školy, 1999. s. 11.

¹³ POL, M., LAZAROVÁ, B. Spolupráce učitelů – podmínka rozvoje školy, 1999. s. 12-13.

¹⁴ POL, M., LAZAROVÁ, B. Spolupráce učitelů – podmínka rozvoje školy, 1999. s. 14-15.

v tvář pracovní skupině.“ Při práci ve skupině dostává každý její člen zpětnou vazbu od ostatních kolegů.

Tato zpětná vazba může ukazovat člověka jinak, než jak vnímá on sám sebe a tím ničit jeho sebepojetí. „*Obvyklý je paradox: čím méně si je člověk jistý (čím více tedy, zdálo by se, potřebuje pomoc a spolupráci), tím více se pomoci a spolupráci vyhýbá.*“¹⁵ Z tohoto důvodu mohou mít někteří učitelé ze spolupráce strach, zvláště pokud klima školy není ideální. Řešení tohoto problému je možné vidět v důvěře. Pokud bude ve škole panovat atmosféra důvěry a učitelé budou věřit svým kolegům, tím snadněji budou ochotní spolupracovat.¹⁶

1.2.3 Neúčinné formy spolupráce

Ne každá snaha o spolupráci se nakonec ukáže být úspěšnou. Pol a Lazarová upozorňují na druhy situací, kdy se spolupráce změní na neúčinnou. Těmito situacemi jsou přílišný důraz na diferenciaci, pohodlná spolupráce a vnucená kolegiálnost.

1.2.3.1 Přílišný důraz na diferenciaci

V každé organizaci se postupem času začnou vyčleňovat určité dílčí skupiny. Může se jednat o skupiny formální (ve škole jde například o předmětové skupiny) nebo neformální (tyto skupiny se tvoří například podle zájmů, sympatií atd.). Problém může nastat v případě, že se tyto dílčí skupiny začnou izolovat a třeba i soupeřit mezi sebou. Učitelé jsou loajální ke své skupině, nejvíce spolupracují s kolegy z dané skupiny, tráví spolu čas apod. Každé seskupení má většinou odlišný pohled na pedagogické otázky, které ve škole mohou vyvstat a tím může vzniknout problém, protože každá skupina bude prosazovat jen svůj názor bez ohledu na ostatní.¹⁷

1.2.3.2 Pohodlná spolupráce

Jedná se o spolupráci, která neproniká až do třídy – učitelé spolu nevyučují, nepozorují vzájemně svou práci. Tato spolupráce obsahuje jen udělování rad a poskytování materiálů. Týká se především záležitostí krátkodobých, bezprostředních a praktických. Pohodlná spolupráce bývá ve školách velmi častá a ve většině případů nevede ke zkvalitnění práce vyučujícího ve třídě.

¹⁵ POL, M., LAZAROVÁ, B. Spolupráce učitelů – podmínka rozvoje školy, 1999. s. 17.

¹⁶ POL, M., LAZAROVÁ, B. Spolupráce učitelů – podmínka rozvoje školy, 1999. s. 17.

¹⁷ POL, M., LAZAROVÁ, B. Spolupráce učitelů – podmínka rozvoje školy, 1999. s. 20-21.

1.2.3.3 Vnucená kolegalita

Protože vývoj spolupráce může být nepředvídatelný, snaží se někdy vedení škol podporovat práci ve skupinách, které mohou sami ovládat, usměrňovat a dohlížet na ni. „Bývá typická souborem formálních, specifických, byrokratických procedur, v nichž se věnuje pozornost společnému plánování, konzultování a jiným formám společné práce.“¹⁸ I tento druh spolupráce však může být užitečný. Může se stát, že vnucená kolegalita se stane první fází pro navazování trvalejších vztahů a v konečném důsledku přinese uspokojení z kolektivní práce a seberealizaci pro jednotlivé členy. Častější je však případ, kdy vnucená kolegalita snižuje motivaci učitelů k další spolupráci.¹⁹

1.2.4 Rozdělení spolupráce ve školách

Podle zaměření můžeme rozdělit spolupráci učitelů ve školách na spolupráci v rámci vyučovacího předmětu (oboru) a na spolupráci mimo vyučovací předmět.

1.2.4.1 Spolupráce ve vyučovacím předmětu

Tento druh spolupráce je ve školách nejčastější a je považován za nejpřirozenější. Nejtypičtějším zástupcem této skupiny jsou předmětové skupiny, také někdy nazývané komise či sdružení. Jejich práce bývá formálně regulována vedením školy, které zpravidla požaduje informace o činnosti těchto skupin.

Hlavním úkolem vnitropředmětové komise bývají „diskuse o otázkách vyučování a vzdělávání, plánování vyučování, řešení zejména vzdělávacích problémů některých žáků.“²⁰ Méně časté bývají informace o nové literatuře v oboru, diskuse o materiálech, individuální konzultace se spolupracovníky z oboru, společná příprava testů, zkoušek apod. Vzájemné návštěvy učitelů stejného nebo podobného předmětu se však téměř nevyskytují.

Největší překážku ve vzájemných hospitacích vidí učitelé a vedení školy především ve vysokých úvazcích jednotlivých učitelů a v nekompatibilitě rozvrhů. A tuto překážku považují za téměř nepřekonatelnou. Návštěvy v hodinách provádí zpravidla jen ředitel nebo zástupce, což nemá na spolupráci a pomoc mezi učiteli žádný vliv.²¹

¹⁸ POL, M., LAZAROVÁ, B. Spolupráce učitelů – podmínka rozvoje školy, 1999. s. 23.

¹⁹ POL, M., LAZAROVÁ, B. Spolupráce učitelů – podmínka rozvoje školy, 1999. s. 23.

²⁰ POL, M., LAZAROVÁ, B. Spolupráce učitelů – podmínka rozvoje školy, 1999. s. 45.

²¹ POL, M., LAZAROVÁ, B. Spolupráce učitelů – podmínka rozvoje školy, 1999. s. 45-46.

1.2.4.2 Spolupráce mimo vyučovací předmět

Tento druh spolupráce bývá ve školách méně častý. Může se jednat například o spolupráci v rámci organizace dílčích či celoškolských akcí, sportovních soutěží, specifických akcí pro jednotlivé ročníky apod. Lazarová a Pol tvrdí, že spolupráce učitelů mimo obor bývá na školách jen ojedinělá.²²

1.3 Projektové vyučování

Má bakalářská práce se zajímá o spolupráci učitelů v projektové výuce, proto bych zde chtěla charakterizovat projekt a projektovou výuku.

1.3.1 Terminologické vymezení

K projektům a projektové výuce není terminologie jasně vymezená a každý autor na tyto pojmy pohlíží poněkud jinak, proto bych ráda na začátku kapitoly sjednotila základní pojmy.

1.3.1.1 Projekt

V literatuře se můžeme setkat s různými definicemi, které však většinou mají společné základní charakteristiky. Kratochvílová definuje projekt jako: „*komplexní úkol, spjatý s životní realitou, s nímž se žák identifikuje a přebírá za něj odpovědnost, aby svou teoretickou i praktickou činností dosáhl výsledného žádoucího produktu projektu, pro jehož obhajobu a hodnocení má argumenty, které vycházejí z nově získané zkušenosti.*“

23

Maňák a Švec uvádí, že projekt je „*komplexní praktickou úlohou spojenou se životní realitou, kterou je nutno řešit teoretickou i praktickou činností, která vede k vytvoření adekvátního produktu.*“²⁴ A také Lukavská definuje projekt jako „*žákův podnik sledující určitý cíl, za nějž žák převzal odpovědnost.*“²⁵

Kubínová charakterizuje projekt jako „*vzdělávací strategii, která poskytuje dostatečný prostor pro: realizaci potřeb a zájmů žáků, rozvoj kompetencí a kapacit žáků, seberegulaci*

²² POL, M., LAZAROVÁ, B. Spolupráce učitelů – podmínka rozvoje školy, 1999. s. 46.

²³ KRATOCHVÍLOVÁ, J. Teorie a praxe projektové výuky, 2009. s. 36.

²⁴ MAŇÁK, J.; ŠVEC, V. Výukové metody, 2003. s. 168.

²⁵ LUKAVSKÁ, E. Pozor děti. Didaktické otázky vyučování orientovaného na dítě, 2003. s. 51.

při učení, motivaci, změnu rolí ve vyučování, týmovou spolupráci, interdisciplinaritu, společenskou relevantnost apod.“²⁶

Obecně můžeme říci, že projekt je souhrnný úkol zahrnující více předmětů, týká se skutečného života a musí za něj převzít odpovědnost sám žák. Projekty pomáhají žákům rozvíjet samostatnost, komunikaci, spolupráci, učí je odpovědnosti za svou práci a také ukazují žákům propojenost jednotlivých školních předmětů.

1.3.1.2 Projektová metoda

Projektová metoda úzce souvisí s projektem. Průcha definuje projektovou metodu jako „*vyučovací metodu, v níž jsou žáci vedeni k samostatnému zpracování určitých projektů a získávají zkušenosti praktickou činností a experimentováním.*“²⁷ Kratochvílová nahlíží na projektovou metodu „*jako na upořádaný systém činností učitele a žáků, v němž dominantní roli mají učební aktivity žáků a podporující roli poradenské činnosti učitele, kterými směřují společně k dosažení cílů a smyslu projektu. Komplexnost činností vyžaduje využití různých dílčích metod výuky a různých forem práce.*“²⁸

Pro projektovou metodu je tedy charakteristické, že se skládá ze systému činností. Není tedy metodou jednoduchou, ale souhrnnou, která sjednocuje několik jednotlivých metod výuky. Můžeme vymezit určité znaky, které jsou pro metodu typické. Mezi tyto znaky patří organizovaná učební činnost směřující k danému cíli, činnost požadující samostatnost a aktivitu žáka, činnost, která reaguje na změny během práce na projektu a činnost praktickou i teoretickou, která pomáhá rozvíjet kompetence žáka.²⁹

1.3.1.3 Projektová výuka

Mnoho autorů definuje projektovou výuku na základě znaků. Tyto znaky se však u většiny autorů liší počtem i jejich pojetím. Kratochvílová vymezuje projektovou výuku jako výuku založenou na projektové metodě. Důležitým znakem projektové výuky je, že žáci musí svůj projekt provádět od jeho plánování přes realizaci až po prezentaci výsledků.

²⁶ KUBÍNOVÁ, M. Projekty ve vyučování [online]. Metodický portál RVP [cit. 2010-11-15]. Dostupné z WWW:

<<http://clanky.rvp.cz/clanek/s/Z/334/PROJEKTY-VE-VYUCOVANI.html>>.

²⁷ PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. Pedagogický slovník, 2001. s. 184.

²⁸ KRATOCHVÍLOVÁ, J. Teorie a praxe projektové výuky, 2009. s. 37.

²⁹ KRATOCHVÍLOVÁ, J. Teorie a praxe projektové výuky, 2009. s. 38.

1.3.2 Projektové vyučování

Po vymezení pojmů si nyní projekt blíže charakterizujeme a řekneme si, jaké jsou jeho klady a zápory.

1.3.2.1 Fáze projektu

Kratochvílová stanovila čtyři fáze průběhu projektu, kterými jsou:

- plánování,
- realizace,
- prezentace výstupu,
- hodnocení projektu.

Ve fázi plánování projektu se stanoví smysl, účel projektu, vybere se jeho výsledná podoba, vypracuje se časový rozvrh a určí se činnosti, které povedou k řešení projektu. Je také důležité, aby si žáci jednoznačně stanovili, kdo bude na čem pracovat, do kdy a jak to udělá. V této fázi by si měl také učitel se studenty vyjasnit, jak se bude výsledek hodnotit.³⁰

Ve fázi realizace studenti pracují podle předem domluveného plánu. Žáci vykonávají různorodé činnosti, např. sbírají materiály, analyzují a zpracovávají je. Tyto činnosti přesahují rámec tradiční výuky a bývají pro studenty náročné. Díky nim by se u žáků měli rozvíjet komunikační dovednosti, koordinace, kooperace a samostatnost. Učitel vystupuje jako poradce a usměrňuje žáky v případě, že se odklonili od stanovených cílů. Důležitá role učitele jako rádce je především u dlouhotrvajících projektů.³¹

Prezentace výstupu zahrnuje ukázkou výsledku, ke kterému studenti dospěli. Konečná prezentace může mít několik podob, např. písemné zpracování výsledku, ústní prezentaci nebo ukázkou skutečného výrobku. Prezentace se může konat před rodiči, ve třídě před spolužáky, mimo třídu nebo pro veřejnost a zainteresované složky (např. zřizovatel školy, ...).

Při hodnocení projektu by měl učitel brát ohled na průběh celého procesu, tedy jak si studenti projekt naplánovali, jak probíhala jeho realizace i jak nakonec výsledek

³⁰ KALHOUS, Z.; OBST, O. Školní didaktika, 2002. s. 247.

³¹ KUBÍNOVÁ, M. Projekty ve vyučování [online]. Metodický portál RVP [cit. 2010-11-15]. Dostupné z WWW: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/s/Z/334/PROJEKTY-VE-VYUCOVANI.html>>.

prezentovali. Je důležité, aby se hodnocení opíralo o kritéria, která si studenti s učitelem vytvořili v první fázi.³²

1.3.3 Typologie projektů

V literatuře najdeme mnoho způsobů, jak projekty dělit. Mezi nejčastější hlediska třídění projektů patří účel projektu, délka trvání, projekty podle navrhovatele, počtu zúčastněných, velikosti, místa, zapojení předmětů apod. Nyní se pokusíme charakterizovat jednotlivá hlediska a projekty, které se do nich řadí.³³

1.3.3.1 Účel projektu

Znát účel projektu je především pro studenty velmi důležité. Musí vědět, proč mají na daném projektu pracovat a v průběhu všech fází brát na daný účel ohled.

1.3.3.2 Délka trvání

Podle časového hlediska dělíme projekty na krátkodobé, střednědobé, dlouhodobé a mimořádně dlouhodobé. Krátkodobý projekt by studenti měli vypracovat v rámci jednoho dne, střednědobý projekt přibližně za jeden týden, dlouhodobý do měsíce a mimořádně dlouhodobý může trvat déle než jeden měsíc.

1.3.3.3 Počet zúčastněných

Projekty podle počtu zúčastněných dělíme na projekty individuální a kolektivní, které můžeme dále třídit na projekty skupinové (na jednom projektu pracuje skupinka studentů), třídní (celá třída vypracovává jeden projekt), ročníkové (všechny třídy ve stejném ročníku se na práci podílejí) a školní (projekt vypracovává celá škola).³⁴

1.3.3.4 Zapojení předmětů

Je možné projekty také dělit podle předmětů, které se zapojují v průběhu realizace. Může se jednat o projekt všeobecný (bez zaměření), ke kterému jsou potřeba všeobecné předměty nebo o projekt, který je zaměřený na určitou oblast, např. ekonomická, technická, přírodovědná apod.

³² KRATOCHVÍLOVÁ, J. Teorie a praxe projektové výuky, 2009. s. 43.

³³ KRATOCHVÍLOVÁ, J. Teorie a praxe projektové výuky, 2009. s. 45.

³⁴ KALHOUS, Z.; OBST, O. Školní didaktika, 2002. s. 251.

1.3.4 Klady a záporny projektové výuky

Při realizaci projektu ve výuce je nutné znát jeho výhody, ale také omezení, která projektová výuka může přinést. Jen tím se daným úskalím mohou učitelé vyhnout. Mezi klady projektového vyučování patří:

- nenucený a nenásilný způsob, jak žáci mohou poznávat nové věci,
- spojuje nově získané vědomosti s prožitkem a smyslovým vnímáním,
- uznává individuální potřeby studentů,
- projekt je úzce spjat s reálným životem,³⁵
- je přípravou na profesi,
- správně připravený a vedený projekt motivuje studenty k učení, rozvíjí pracovní a studijní návyky,
- projekty umožňují žákům pracovat ve skupinách a učí je odpovědnosti.³⁶

Zápory projektového vyučování jsou:

- vysoké nároky na učitele, ať už jde o časovou náročnost při přípravě, požadavky na organizační schopnosti, globální schopnosti, ochotu respektovat potřeby dětí apod.³⁷
- vysoká náročnost na studenta, úkol je většinou velmi komplexní, zahrnuje několik činností, skládá se z několika předmětů,
- časová náročnost na zpracování projektu studentem,
- obtížné hodnocení projektů,³⁸
- učitel musí vhodně určit míru volnosti a odpovědnosti žáků, vše musí být správně připraveno a organizováno.³⁹

1.4 Fiktivní firma

Vymyslet projekt na střední škole, který bude propojovat několik již většinou odborných předmětů je obtížnější než na základní škole, kde jsou předměty všeobecné a snáze se

³⁵ KAŠOVÁ, J. Škola trochu jinak: projektové vyučování v teorii a praxi, 1995. s 15.

³⁶ MAZÁČOVÁ, N. Možnosti a meze projektové výuky v současné škole [online]. Metodický portál RVP [cit. 2010-11-15]. Dostupné z WWW: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/1288/MOZNOSTI-A-MEZE-PROJEKTOVE-VYUKY-V-SOUCASNE-SKOLE.html>>.

³⁷ KAŠOVÁ, J. Škola trochu jinak: projektové vyučování v teorii a praxi, 1995. s 17.

³⁸ KRATOCHVÍLOVÁ, J. Teorie a praxe projektové výuky, 2009. s. 47.

³⁹ VALENTA J. Projektová metoda ve škole a za školou, 1993. s. 15.

kombinují. Protože studuji na fakultě s ekonomickým zaměřením a sama jsem prošla Obchodní akademií, ráda bych se ve své práci zaměřila na Fiktivní firmy, které můžeme považovat za mimořádně dlouhodobý projekt.

1.4.1 Historický vývoj

Myšlenka fiktivních firem vznikla v 17. století v Německu, kde tyto firmy používaly pro výcvik nových pracovníků v manufakturách. V druhé polovině minulého století začaly německy mluvící země využívat fiktivní firmy také pro vzdělávání na středních školách. Do České republiky se fiktivní firmy dostaly až v roce 1992, kdy Mgr. Slanař o této vyučovací metodě přednášel na VŠE. Jeho přednáška vzbudila velký zájem, na jehož základě se na Katedře didaktiky ekonomických předmětů založilo Centrum fiktivních firem (CEFIF). Na VŠE sídlilo Centrum až do konce roku 2001, ale kvůli odnětí finančních dotací, přesídlilo do Národního ústavu odborného vzdělávání.⁴⁰

1.4.2 Co je Fiktivní firma

Fiktivní firma je virtuální společnost, která se chová jako skutečná. Ve firmě fungují všechny procesy jako v reálné firmě. V České republice si tyto firmy zakládají studenti středních odborných škol, i když v zahraničí využívají tuto formu také pro výcvik dospělých, např. při rekvalifikaci nebo handicapovaní lidé. Studenti díky tomu rozvíjejí podnikatelské kompetence, znalosti a dovednosti, které by jinak získali jen praxí.⁴¹

Fiktivní firma se chová jako reálná firma, má stejnou formu, strukturu, řídí se stejnými právními předpisy apod. „Tyto firmy spolu navzájem obchodují a jejich zaměstnanci zajišťují všechny základní podnikové činnosti:

- *nákup, prodej, reklama,*
- *písemný i telefonický hospodářský styk,*
- *fakturace a účtování,*
- *činnosti podnikového sekretariátu.*⁴²

⁴⁰ Stručná historie [online]. *Národní ústav odborného vzdělávání* [cit. 2011-01-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.nuov.cz/strucna-historie>>.

⁴¹ Co je to fiktivní firma [online]. *Národní ústav odborného vzdělávání* [cit. 2011-01-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.nuov.cz/co-je-to-fiktivni-firma>>.

⁴² Co je to fiktivní firma [online]. *Národní ústav odborného vzdělávání* [cit. 2011-01-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.nuov.cz/co-je-to-fiktivni-firma>>.

Cílem je názorně ukázat studentům, jak funguje skutečná firma, od jejího založení až po jednotlivé činnosti. Studenti se učí pracovat v týmu, přijímat odpovědnost za svou práci, trénují iniciativu, zlepšují si své odborné dovednosti. Ve své fiktivní firmě si studenti procvičí v praxi vše, co se naučili v ekonomických předmětech.⁴³

1.4.3 Založení a fungování firmy

Oproti reálné firmě je založení fiktivní firmy zjednodušené, protože CEFIF nepožaduje výpis z trestního rejstříku, souhlas místních orgánů s umístěním provozovny apod. Neznamená to však, že studenti mohou odvádět nekvalitní a nepřesnou práci. Pokud jsou v zaslaných dokumentech chyby nebo nepřesnosti, posílá CEFIF vše zpátky na opravu, stejně jako by to udělal ve skutečnosti příslušný orgán.⁴⁴

Při zakládání firmy musí studenti poslat na adresu CEFIF společenskou smlouvu s podpisy společníků, ohlášení živnosti nebo žádost o koncesi, návrh na zápis do obchodního rejstříku, průvodní dopis a přihlášku plátce daně. CEFIF tyto dokumenty zpracuje a zašle nazpět dvakrát živnostenský list, výpis z obchodního rejstříku a IČ své firmy. Dále se musí firma zaregistrovat na Finančním úřadě CEFIF, zdravotní pojišťovně Zdrafík a na správě sociálního zabezpečení.⁴⁵

1.4.4 Úřady CEFIF

Aby si studenti vyzkoušeli opravdu vše, co s firmou souvisí, musí také komunikovat s úřady jako reálná firma. Proto CEFIF založil své úřady:

- Rejstříkový soud,
- Živnostenský úřad,
- Finanční úřad,
- Správa sociálního zabezpečení,
- Zdrafík – fiktivní zdravotní pojišťovna,
- Pojišťovna CEFIF,
- Centrální dodavatel,

⁴³ Co je to fiktivní firma [online]. *Národní ústav odborného vzdělávání* [cit. 2011-01-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.nuov.cz/co-je-to-fiktivni-firma>>.

⁴⁴ Založení fiktivní firmy [online]. *Národní ústav odborného vzdělávání* [cit. 2011-01-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.nuov.cz/zalozeni-fiktivni-firmy>>.

⁴⁵ Založení fiktivní firmy [online]. *Národní ústav odborného vzdělávání* [cit. 2011-01-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.nuov.cz/zalozeni-fiktivni-firmy>>.

- FIBA banka,
- CEFIFBANKA,
- Informační centrum.⁴⁶

⁴⁶ Úřady CEFIF [online]. *Národní ústav odborného vzdělávání* [cit. 2011-01-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.nuov.cz/urady-cefif>>.

2 Praktická část

Tato část se skládá z metodologie práce, charakteristiky konkrétní školy, na které výzkum probíhal, a z vyhodnocení strukturovaných rozhovorů.

2.1 Metodologie

Pro svůj výzkum v rámci praktické části bakalářské práce jsem jako metodu použila strukturovaný rozhovor. Ten je nejčastěji používanou metodou sběru dat v kvalitativním výzkumu. „*Prostřednictvím hloubkového rozhovoru jsou zkoumáni členové určitého prostředí, určité specifické sociální skupiny s cílem získat stejné pochopení jednání událostí, jakým disponují členové dané skupiny.*“ Pomocí rozhovoru je badatel většinou schopen porozumět pohledu jiných lidí bez toho, aby jejich pohled omezil výběrem položek v dotazníku. Jedním z největších kladů rozhovorů tedy je, že „*umožňuje zachytit výpovědi a slova v jejich přirozené podobě.*“⁴⁷ Další výhodou rozhovoru, a důvod proč jsem si tuto metodu vybrala pro svou práci, je to, že nezjišťuje základní informace, ale snaží se jít do hloubky. Úskalím rozhovoru se může stát nezkušenost badatele, který není citlivý na změny v chování dotazovaného a poté nedokáže správně pracovat se zjištěnými informacemi. Správně používat tuto metodu proto vyžaduje zkušenost.

Protože jsem se chtěla zaměřit na Fiktivní firmy, vybrala jsem si střední školu, kde jsem dříve studovala a kde jsem věděla, že se Fiktivní firmy úspěšně konají již několik let, tedy Obchodní akademii v Mostě. O rozhovor jsem požádala ředitelku této školy a dvě vyučující, které se na tomto předmětu podílejí. Můžeme tedy říci, že se jedná o "expertní" rozhovory, protože všechny dotazované se danému tématu věnují již několik let.

Cílem rozhovorů bylo zjistit, jak probíhá výuka fiktivních firem na Obchodní akademii v Mostě, zda vyučující fiktivních firem spolupracují nebo nespolupracují a také zda je vůbec spolupráce v daném předmětu možná.

Rozhovory byly děleny do čtyř oblastí – historie, průběh fiktivních firem, spolupráce, spokojenost a podpora vedení. Jednotlivé oblasti jsem vyhodnotila a porovnála s teorií, kterou jsem našla v odborných knihách.

⁴⁷ ŠVARŤÍČEK, R., ŠEĎOVÁ, K. A KOL. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách, 2007. s. 116.

2.2 Charakteristika školy

Celý název školy, kde jsem prováděla rozhovory, je Vyšší odborná škola ekonomická, sociální a zdravotnická, Obchodní akademie, Střední pedagogická škola a Střední zdravotnická škola, Most, příspěvková organizace. Vznikla na základě usnesení zastupitelstva 1. 9. 2009 sloučením Vyšší odborné školy, Střední pedagogické školy a Obchodní akademie v Mostě a Vyšší odborné školy zdravotnické a Střední školy zdravotnické J.E. Purkyně v Mostě. Obě školy mají v Ústeckém kraji dlouholetou tradici, která se v rámci ekonomických a pedagogických oborů datuje již od poloviny 60. let, v rámci sociálních oborů od 70. let a začátek zdravotnického vzdělávání od roku 1946. Obě školy si v kraji získaly pevné postavení v krajské síti středních a vyšších odborných škol díky své nabídce a poskytované kvalitě vzdělání.⁴⁸

Škola vlastní tři budovy. Ve dvou budovách probíhá vzdělávací činnost a jedna slouží jako Domov mládeže. „Obě školní budovy mají pro vzdělávání velmi dobré materiální podmínky v otázce dostatečného počtu kmenových učeben i odborných učeben.“ ICT vybavení je na vysoké úrovni. Škola nabízí pět učeben výpočetní techniky s 80 počítači, dvě multimediální učebny, kde se vyučují všeobecné a odborné předměty a v devatenácti učebnách se nachází dataprojektor. Ve škole jsou další odborné učebny speciálně vybavené pro výuku cizích jazyků, ošetrovatelství, výtvarnou výchovu, hudební výchovu, dramatickou výchovu, fiktivní firmy aj.

Úspěchů v soutěžích dosahují studenti školy v rámci kraje i celé republiky. „*Dlouholetou úspěšnou tradici mají fiktivní firmy, které sbírají významná ocenění i na mezinárodních veletrzích fiktivních firem, dále pak pěvecký sbor školy, soubor mažoretok, práce v oblasti středoškolské odborné činnosti, ale i soutěže sportovní, jazykové, literární, zdravotních dovedností.*“⁴⁹

2.2.1 Fiktivní firmy na Obchodní akademii v Mostě

Fiktivní firmy učí studenty samostatnosti, aplikují teoretické vědomosti při řešení praktických úkolů v rámci jednotlivých oddělení firmy, a pomáhají

⁴⁸ O škole [online]. Vyšší odborná škola ekonomická, sociální a zdravotnická, Obchodní akademie, Střední pedagogická škola a Střední zdravotnická škola, Most, příspěvková organizace. [cit. 2011-02-10]. Dostupné s WWW: <http://www.vos-sosmost.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=2&Itemid=50>.

⁴⁹ O škole [online]. Vyšší odborná škola ekonomická, sociální a zdravotnická, Obchodní akademie, Střední pedagogická škola a Střední zdravotnická škola, Most, příspěvková organizace. [cit. 2011-02-10]. Dostupné s WWW: <http://www.vos-sosmost.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=2&Itemid=50>.

při získávání pocitu odpovědnosti za vlastní práci. Na Obchodní akademii v Mostě jsou Fiktivní firmy povinným předmětem pro 3. a 4. ročníky. Na začátku 3. ročníku přebírají studenti fiktivní firmu od studentů, kteří ukončili studium v loňském roce, nebo si zakládají firmu vlastní. Firma je ekonomicky aktivní jeden hospodářský rok, tedy od ledna do prosince. Na konci hospodářského roku jsou již studenti ve 4. ročníku. Vypracují ve své firmě účetní závěrku, daňové přiznání a nachystají firmu tak, aby v následujícím roce mohla být případně firma převzata dalšími studenty třetího ročníku.

Obrázek 2: Učebna fiktivních firem na OA Most (foto 1)

Zdroj: Fiktivní firmy se představují [online]. *Vyšší odborná škola ekonomická, sociální a zdravotnická, Obchodní akademie, Střední pedagogická škola a Střední zdravotnická škola, Most, příspěvková organizace.* [cit. 2011-02-10]. Dostupné s WWW: http://www.vos-sosmost.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=9:predstaveni-ffy&catid=6:fiktivni-firmy&Itemid=30.

Studenti mají možnost vyzkoušet si založení firmy se všemi souvisejícími náležitostmi jako jsou fungování sekretariátu, účtárny, obchodního oddělení atd. Součástí fiktivních firem je také spolupráce s ostatními fiktivními firmami jak v České republice tak i se zahraničními fiktivními firmami především z Německa, Rakouska, Itálie, Maďarska a Polska. Díky tomu se studenti zabývají také problémy jako jsou cizojazyčná korespondence, celní problematika, devizové účty, kurzové přepočty apod.

Obrázek 3: Učebna fiktivních firem na OA Most (foto 2)

Zdroj: Fiktivní firmy se představují [online]. *Vyšší odborná škola ekonomická, sociální a zdravotnická, Obchodní akademie, Střední pedagogická škola a Střední zdravotnická škola, Most, příspěvková organizace.* [cit. 2011-02-10]. Dostupné s WWW:

<http://www.vos-sosmost.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=9:predstaveni-ffy&catid=6:fiktivni-firmy&Itemid=30>.

Studenti se s fiktivními firmami účastní odborných veletrhů i na mezinárodní úrovni. K výuce fiktivních firem jsou využívány dvě učebny speciálně vybavené pro tento předmět – nábytek rozestaven tak, aby dával představu samostatných firemních oddělení (vedení firmy, sekretariát, technické, ekonomické oddělení atd.). Studenti také mají přístup k PC a internetu, tiskárnám, telefonům, faxům, kopírkám atd.⁵⁰

2.3 Vyhodnocení rozhovorů

Rozhovor byl rozdělen do čtyř oblastí – historie, průběh fiktivních firem, spolupráce, spokojenost a podpora vedení.

2.3.1 Historie

Z rozhovorů jsem zjistila, že fiktivní firmy se na Obchodní akademii v Mostě vyučují od roku 1996, tedy již 15 let. Jedná se o model převzatý z rakouských a německých škol. Hlavním důvodem pro zavedení Fiktivních firem byla potřeba praxe pro studenty, protože

⁵⁰ Fiktivní firmy se představují [online]. *Vyšší odborná škola ekonomická, sociální a zdravotnická, Obchodní akademie, Střední pedagogická škola a Střední zdravotnická škola, Most, příspěvková organizace.* [cit. 2011-02-10]. Dostupné s WWW:
<http://www.vos-sosmost.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=9:predstaveni-ffy&catid=6:fiktivni-firmy&Itemid=30>.

podniky již dále nechtěly studenty na praxe přijímat a pouštět je k interním informacím. Ze začátku se předmět vyučoval jen ve třetích ročnících dvě hodiny týdně. Třídy byly rozděleny na dvě části a každá část pracovala jen s jednou fiktivní firmou.

2.3.2 Průběh fiktivních firem

Nyní jsou fiktivní firmy pro 3. a 4. ročník a vyučují se tři hodiny týdně. Třída je rozdělena na dvě půlky, tedy maximálně 15 žáků v jedné skupině. V každé skupině je více firem, minimálně však čtyři žáci v jedné firmě.

V současné době se na Obchodní akademii fiktivním firmám věnuje 6 vyučujících - všichni ekonomové. Všech šest vyučujících jsou ženy, jedna bez praxe – učí fiktivní firmy první rok, zbytek minimálně 5 let praxe ve fiktivních firmách. Rozhovory jsem prováděla se dvěma učitelkami, které mají šestiletou a patnáctiletou praxi (pracuje ve fiktivních firmách již od jejich zavedení na Obchodní akademii).

Obě dotazované učitelky si myslí, že povinnosti ve fiktivních firmách jsou velmi podobné, ne-li stejné, jako u klasického předmětu. Výjimku tvoří jen veletrhy, protože před veletrhy je nutné řešit se studenty problémy i mimo čas určený fiktivním firmám, aby se vše stihlo včas. A pak jsou výjimečné také samotné výjezdy, kterých se vyučující většinou účastní a které samozřejmě zabírají jejich volný čas. Ředitelka na otázku povinností vyučujících fiktivní firmě odpověděla, že povinnosti v tomto předmětu jsou trochu jiné než u klasického a že jich je několik – povinnosti vzdělávací (vyplyne z osnov a vzdělávacího programu), koordinační (musí koordinovat činnost jednotlivých lidí ve firmě, dohlížet na chod,...), povinnost hodnotit žáky (je zde komplikovanější než v běžném předmětu, protože je postaveno na týmové spolupráci a rozvoji kompetencí).

Z části se rozcházely odpovědi na otázku času, který fiktivní firmy učitelům zabírají. Podle paní ředitelky zabírají Fiktivní firmy učitelům rozhodně více času než klasický předmět, protože „nejde jen odučit hodinu, odejít ze třídy a přijít až na další. Učitelé často s žáky pracují i mimo dané hodiny.“ Podle obou učitelek je však čas věnovaný tomuto předmětu téměř totožný s jinými klasickými předměty. Obě se však shodují, že při přípravě na veletrh a při samotném výjezdu na veletrh se musí počítat s větší časovou náročností Fiktivních firem.

2.3.3 Spolupráce

Co se týká předmětů zapojených ve fiktivních firmách, všechny dotazované vyjmenovaly tyto předměty jako klíčové:

- odborně ekonomické předměty – Ekonomika, Účetnictví, Statistika, Marketing, Management,
- ostatní – cizí jazyky, Písemná a elektronická komunikace, Informační technologie.

Také se shodly na tom, že vyučující tohoto předmětu jsou ekonomové, tudíž většinu těchto předmětů sami ovládají. Jediným problémem bývají cizí jazyky, které neumí všichni ekonomové, a občas také dělá vyučujícím problémy účetnictví. Pokud vyučující sám nedokáže vyřešit problém a je třeba pomoci jiného učitele, žáci si sami řeší úkol s vybraným učitelem.

Podle ředitelky je spolupráce učitelů v rámci fiktivních firem velmi důležitá a proto je na škole skupina, která se tomuto předmětu věnuje. Jedná se o skupinu vyučujících ekonomických předmětů. Při otázce na spolupráci obě vyučující odpověděly, že určitě spolupracují v rámci předmětové komise pro ekonomické předměty, která se věnuje také fiktivním firmám. Tato komise se schází asi pětkrát až šestkrát ročně a učitelé se zde radí a řeší problémy spojené s fiktivními firmami. Co se týká návštěv učitelů v hodinách svých kolegů, obě dotazované odpověděly, že ve fiktivních firmách se učitelé v hodinách navzájem nenavštěvují.

Z rozhovoru je také patrné, že třídu vede po celou dobu jen jeden vyučující. Je možné, aby po roce byly učitelé vyměněni (ale opět za učitele ekonoma), ale není to časté, preferuje se systém jednoho učitele po celé dva roky. Učitelé se ve třídě nestřídají ani v rámci jednotlivých předmětů, které se ve fiktivních firmách procvičují.

2.3.4 Spokojenost a podpora vedení

Na otázku o spokojenosti učitelů s fungováním fiktivních firem odpověděla paní ředitelka, že fungování předmětu v průběhu let prošlo několika změnami a že si myslí, že se současným stavem jsou spokojeni všichni. Obě učitelky jsou se současným systémem fungování tohoto předmětu spokojené.

Všechny dotazované si také myslí, že Fiktivní firmy jsou pro studenty prospěšné, i když jedna vyučující poukazuje na to, že zde velmi záleží na schopnostech učitele, který skupinu vede.

Co se týká podpory vedení v daném předmětu, rozhovor ukázal, že pro ředitelku i pro celé vedení jsou Fiktivní firmy důležité a proto je velmi podporují, zvláště finančně při výjezdech na veletrhy. Obě vyučující s tímto tvrzením jen souhlasí a přidávají ještě podporu materiální a poukazují na dobré vybavení učeben pro Fiktivní firmy.

2.3.5 Interpretace

Ze získaných odpovědí je patrné, že dotazované se shodují téměř ve všech otázkách. Drobný rozdíl v odpovědích se vyskytl u otázek týkajících se povinností a časové náročnosti, kde se názor paní ředitelky nepatrně rozcházel s názory vyučujících. Jinak byla patrná sešranost mezi vyučujícími i vedením školy. Dotazované odpovídaly bez váhání a s jistotou. Je možné předpokládat, že důvodem může být mnohaletá zkušenost s Fiktivními firmami u všech zúčastněných jak na úrovni školní, tak na úrovni celostátní a mezinárodní – možnost porovnání firem na národních a mezinárodních veletrzích.

3 Výsledky

V této části se práce zabývá srovnáním výsledků rozhovorů s teorií nalezenou v odborné literatuře a jejich závěrečným shrnutím.

3.1 Diskuse

Rozbor výsledků bude rozdělen na dvě části. Na začátku se bude práce věnovat učitelům a poté už samotnému projektu.

3.1.1 Učitelé

Oproti očekávání vyrovnaného počtu žen a mužů zabývajících se Fiktivními firmami se ukázalo, že na vybrané škole se danému předmětu věnují pouze ženy. Také je patrné, že věkové složení učitelů je značně členité. Jedna vyučující je ve věkové skupině 26-35, druhá ve skupině 56-65 a zbylé čtyři se nacházejí v rozmezí 36-55. Nejmladší vyučující je zatím bez praxe ve fiktivních firmách, ostatní mají praxi minimálně 6 let.

Na Obchodní akademii v Mostě věnují vyučující Fiktivním firmám stejné množství času jako kterémukoliv jinému předmětu. Tudíž průměrné množství času věnovaného výuce bude pravděpodobně stejné jako u ostatních učitelů.

3.1.2 Projekt

Fiktivní firmy na Obchodní akademii v Mostě určitě splňují základní předpoklady projektového vyučování, tedy zapojení více předmětů do jednoho projektu, odpovědnost převzatá studentem a také podoba projektu se skutečným životem.

Z rozhovorů vyplynulo, že vedení i vyučující dané školy považují spolupráci učitelů v rámci Fiktivních firem za velmi důležitou. V rámci předmětové komise pro ekonomické předměty se vyučující radí, plánují a připravují. I přesto, při srovnání s teorií, se zde vyskytují určité formy spolupráce, které jsou označovány za neúčinné, například pohodlná spolupráce nebo částečně také přílišný důraz na diferenciaci – na projektu se podílejí jen učitelé ekonomických předmětů.

Jedna z dotazovaných vyučujících se v rozhovoru zmínila, že ve Fiktivních firmách velmi záleží na učiteli, který skupinu vede. Proto by, podle mého názoru, mohlo být pro vyučující Fiktivních firem prospěšné, kdyby vzájemně navštěvovali své hodiny. Tím by vyučující

dostali zpětnou vazbu od svých kolegů a také např. nápady na zlepšení výuky. Také by mohlo být užitečné, kdyby se do skupiny učitelů, kteří se Fiktivním firmám věnují, přidali vyučující jiných předmětů než jen ekonomických. Ti by mohli přinést jiný pohled a nový přístup na Fiktivní firmy a také na spolupráci učitelů.

Z rozhovorů je také patrné, že mimo tyto předmětové komise učitelé běžně při práci na fiktivních firmách nespolupracují. Když studenti potřebují radu nebo pomoc jiného učitele, je na nich, aby si vybraného učitele našli a s ním problém vyřešili. Vyučující Fiktivních firem do toho nezasahuje. Podle zkušenosti dotazovaných také není vhodné, aby se ve třídě střídalo více vyučujících. Pro učitele i studenty je praktičtější, když skupinu vede po celou dobu jen jeden učitel, který se studenty firmy založí a také ukončí.

3.1.3 Shrnutí

Při srovnání fungování Fiktivních firem na Obchodní akademii v Mostě s nalezené teorií, našla práce několik nedokonalostí, které dle odborné literatury narušují spolupráci. Tato škola má však s Fiktivními firmami mnohaletou zkušenost a také s nimi zaznamenala značné úspěchy jak na regionální úrovni, tak na úrovni národní a mezinárodní. Proto je možné říci, že i přes výše uvedené nedostatky, si tato škola vybudovala systém spolupráce učitelů v projektové výuce, který splňuje cíle Fiktivních firem a přináší úspěchy.

Závěr

Projektové vyučování je již poměrně stará metoda, která se v posledních letech začíná rozšiřovat také v českých školách. Z větší části je však prováděna jen na základních školách. Jako hlavní důvod můžeme vidět odborné zaměření většiny středních škol a kvůli tomu ztížené sdružování odborných předmětů do jednoho projektu. I přesto však některé střední školy našly cestu, jak projektovou výuku realizovat. Příkladem jsou Fiktivní firmy, které se v České republice uskutečňují na některých středních ekonomických školách.

Jedním z důležitých prvků projektové výuky je spolupráce učitelů při provádění projektů. Protože se v projektech sdružuje několik různorodých předmětů, mělo by na jeho průběh dohlížet také více učitelů. Ve Fiktivních firmách je však většina předmětů ekonomických a učitelé, které se jimi zabývají jsou ekonomové. Proto zde není na spolupráci kladen takový důraz.

Na Obchodní akademii v Mostě učitelé spolupracují na Fiktivních firmách v rámci předmětové komise pro ekonomické předměty. Tato komise se schází 5-6krát ročně a učitelé se zde radí, plánují a podobně. Mimo tyto komise je spolupráce značně omezena a většinou se jeden učitel sám stará o skupinu studentů a jejich firmy. Tento způsob spolupráce bývá v literatuře označován jako nedokonalá spolupráce, a i když by se jistě dalo najít několik vylepšení toho systému, v této škole se již osvědčil a fiktivní firmy této školy vyhrávají ceny i na mezinárodní úrovni.

Seznam použité literatury

Monografie:

KALHOUS, Z.; OBST, O. *Školní didaktika*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. s. 447. ISBN 80-7178-253-X.

KAŠOVÁ, J. *Škola trochu jinak: projektové vyučování v teorii a praxi*. 1. vyd. Kroměříž: IUVENTA, 1995. s. 81.

KRATOCHVÍLOVÁ, J. *Teorie a praxe projektové výuky*. 1.vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009. s.160. ISBN 978-80-210-4142-4.

KUBÍNOVÁ, M. *Projekty (ve vyučování matematice) - cesta k tvořivosti a samostatnosti*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova - Pedagogická fakulta, 2002. s 256. ISBN 80-7290-088-9.

LUKAVSKÁ, E. *Pozor děti. Didaktické otázky vyučování orientovaného na dítě*. 1. vyd. Dobrá voda: Aleš Čeněk, 2003. s. 197. ISBN 80-86473-52-X.

MAŇÁK, J.; ŠVEC, V. *Výukové metody*. 1. vyd. Brno: Paido – edice pedagogické literatury, 2003. s. 219. ISBN 80-7315-039-5.

MEIER, R. *Úspěšná práce s týmem*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2009. s 160. ISBN 8024723085.

PAULÍK, K. *Psychologické aspekty pracovní spokojenosti učitelů*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, 1999. s. 135. ISBN 80-7042-550-4.

PLAMÍNEK, J. *Týmová spolupráce a hodnocení lidí*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2009. s. 128. ISBN 978-80-247-2796-7.

POL, M.; LAZAROVÁ, B. A KOL. *Spolupráce učitelů – podmínka rozvoje školy*. 1. vyd. Praha: Agentura STROM – Jana Hrubá, 1999. s. 78. ISBN 80-86106-07-1.

PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. 2. vyd. Praha: Portál, 2002. s. 481. ISBN 80-7178-631-4.

PRŮCHA, J. *Učitel: současné poznatky o profesi*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. s. 136. ISBN 80-7178-621-7.

PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 3. vyd. Praha: Portál, 2001. s. 322. ISBN 80-7178-579-2.

ŠVAŘÍČEK, R.; ŠEĐOVÁ, K. A KOL. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 1. vyd. Praha: Portál 2007. s. 384. ISBN 978-80-7367-313-0.

VALENTA, J. A KOL. *Projektová metoda ve škole a za školou. Pohledy*. Praha: Ipos Arama, 1993. s. 61. ISBN 80-7068-066-0.

Internetové zdroje:

Co je to fiktivní firma [online]. *Národní ústav odborného vzdělávání* [cit. 2011-01-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.nuov.cz/co-je-to-fiktivni-firma>>.

Genderová ročenka školství [online]. *Ústav pro informace ve vzdělávání* [cit. 2011-10-13]. Dostupné z WWW: <<http://www.uiv.cz/clanek/206/1978>>.

Fiktivní firmy se představují [online]. *Vyšší odborná škola ekonomická, sociální a zdravotnická, Obchodní akademie, Střední pedagogická škola a Střední zdravotnická škola, Most, příspěvková organizace*. [cit. 2011-02-10]. Dostupné s WWW:

<http://www.vos-sosmost.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=9:predstaveni-ffy&catid=6:fiktivni-firmy&Itemid=30>.

KUBÍNOVÁ, M. Projekty ve vyučování [online]. Metodický portál RVP [cit. 2010-11-15]. Dostupné z WWW: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/s/Z/334/PROJEKTY-VE-VYUCOVANI.html/>>.

MAZÁČOVÁ, N. Možnosti a meze projektové výuky v současné škole [online]. Metodický portál RVP [cit. 2010-11-15]. Dostupné z WWW: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/1288/MOZNOSTI-A-MEZE-PROJEKTOVE-VYUKY-V-SOUCASNE-SKOLE.html/>>.

O škole [online]. *Vyšší odborná škola ekonomická, sociální a zdravotnická, Obchodní akademie, Střední pedagogická škola a Střední zdravotnická škola, Most, příspěvková organizace*. [cit. 2011-02-10]. Dostupné s WWW:

<http://www.vos-sosmost.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=2&Itemid=50>.

Podíl žen vyučujících na středních školách v zahraničí [online]. *Český statistický úřad* [cit. 2011-11-16]. Dostupné z WWW:

<[http://scitanilidu.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/05004505E3/\\$File/1607090702.pdf](http://scitanilidu.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/05004505E3/$File/1607090702.pdf)>.

Stručná historie [online]. *Národní ústav odborného vzdělávání* [cit. 2011-01-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.nuov.cz/strucna-historie>>.

Úřady CEFIF [online]. *Národní ústav odborného vzdělávání* [cit. 2011-01-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.nuov.cz/urady-cefif>>.

Založení fiktivní firmy [online]. *Národní ústav odborného vzdělávání* [cit. 2011-01-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.nuov.cz/zalozeni-fiktivni-firmy>>.

Seznam příloh

Příloha A – Přepis rozhovoru s RNDr. Janou Adamcovou, ředitelkou Obchodní akademie

Most

Příloha B – Přepis rozhovoru s Ing. Jitkou Haškovou, učitelkou fiktivních firem

Příloha C – Přepis rozhovoru s Ing. Simonou Paďourkovou, učitelkou fiktivních firem

PŘÍLOHA A

Strukturovaný rozhovor s učiteli a ředitelkou Obchodní akademie Most

- upravený přepis

Téma: Fiktivní firmy

Cíl: Zjistit jak fungují fiktivní firmy na Obchodní akademii v Mostě a zda učitelé fiktivních firem na OA spolupracují.

Identifikace: RNDr. Jana Adamcová (ředitelka školy)

Pohlaví: žena

Věk: 53

Délka práce ve fiktivních firmách: ---

Datum rozhovoru: 27. 1. 2011

D: Kdy jste začali vyučovat Fiktivní firmy na obchodní akademii?

No, přesně to až tak neřeknu, ale myslím si, že to bylo kolem roku 96, kdy jsme převzali tenhle model z rakouských a německých škol, dá se říci. A my jsme tenkrát spolupracovali s ministerstvem školství v Německu v Berlíně. A oni byli i ti, kteří nám nějakým způsobem řekli ten model a byli ti, kdo nám dodal první vybavení do fiktivních firem.

D: Proč jste se rozhodli pro Fiktivní firmy?

To byl dost důležitý moment, protože do té doby v bývalých ekonomických školách po devadesátém roce v obchodních akademiích byla zakotvena praxe. Ta praxe už v bývalém režimu neprobíhala moc efektivně, poněvadž oni šli vždycky do podniku, podniky je nepouštěli k odborným činnostem a dělali tam, dá se říct, jakoby posluhovačské práce. Po roce 90, kdy podniky začaly být na jiné bázi, nebyly to socialistické podniky, začalo být velmi nosné know-how podniků a o to víc podniky odmítaly pustit kohokoliv jakoby z venku ke svému účetnictví, ke své personalistice, ke svým marketingovým činnostem. Takže jsme zjistili, že ty praxe jsou opravdu k ničemu. A přišlo nám, že ty fiktivní firmy nám umožní, ty žáky konfrontovat nějak s praxí a přitom je pustit do činností, které nutně by měl absolvent obchodní akademie poznat i prakticky. A to jsme si mysleli, že ten model fiktivních firem umožňuje.

D: Kolik hodiny týdně se Fiktivní firmy vyučují v jedné třídě?

Studenti ho mají až od 3. ročníků, to znamená, že ho mají třetíák, čtvrták a je to tři hodiny týdně. A je třída rozpuštěná, to znamená, že je to takové to vyučování s větší efektivitou, to znamená maximálně 15 žáků.

D: Změnil se od zavedení nějak tento systém?

Dříve ho měli jen studenti třetích ročníků a jen dvě hodiny týdně. Studenti ale kvůli tomu neprožili s firmou celý hospodářský rok a i když dělali uzávěrku a všechny činnosti s tím spojené, neodpovídalo to skutečnému fungování firmy, takže jsme se později rozhodli, že budeme fiktivní firmy dělat ve dvou ročnících. Třídu jsme rozdělili na dvě části hned od začátku, ale v každé půlce byla jen jedna fiktivní firma. Nyní si žáci mohou ve své půlce založit firem více, máme jen jedno omezení a tím je minimální počet žáků ve firmě, tedy čtyři žáci v jedné firmě.

D: Kolik učitelů vyučuje tento předmět?

Na škole je 6 učitelů věnujících se fiktivním firmám.

D: Jaké je složení (muži a ženy) učitelů vyučujících fiktivní firmy?

Fiktivní firmy vyučují učitelé odborných ekonomických předmětů a u nás na škole jsou to všechno ženy.

D: Mohu se zeptat, jaká je jejich přibližná praxe ve fiktivních firmách?

To si nejsem úplně jistá, musela bych si to vyhledat, ale myslím, že jedna vyučující učí firmy teprve první rok a ostatní už pracují ve fiktivních firmách minimálně pět let.

D: Jaké jsou povinnosti učitelů v předmětu Fiktivní firmy? (Co se od nich vyžaduje?)

Na to se nedá odpovědět rychle. Ty povinnosti samozřejmě souvisí s obsahem. Ten obsah předmětu je stanoven v osnovách nebo ve vzdělávacím programu a z toho vlastně vyplynou povinnosti pro ty učitele. Jednak ta povinnost je vzdělávací, ale druhá povinnost je koordinační, protože ty fiktivní firmy probíhají jako, dá se říci, práce samostatných firem a ten učitel by měl být schopen koordinovat činnost těch jednotlivých lidí, dohlížet na to, jestli je ta firma, dá se říci, funkční, jestli prostě tam jde jednak vedení, jestli jde komunikace jakoby s tím vnějším světem, jestli existuje správné účetnictví, správná personalistika. To jsou věci, kde ten učitel je spíš koordinátorem a dohlížitelem. Samozřejmě, že povinností učitelů je potom také hodnotit ty žáky, což je mnohem komplikovanější než v běžném předmětu. Poněvadž tady je to většinou postavené na týmové činnosti a potom to hodnocení samozřejmě není tak exaktní, že bychom se bavili o jedničkách a podobně. Je to o kompetencích a učitel má za povinnost tyhle věci dobře vyhodnotit.

D: Zabírá tento předmět učitelům více času než jiný „klasický“ předmět?

Určitě ano. U fiktivních firem nejde jen odučit hodinu, odejít ze třídy a přijít až na další. Učitelé často s žáky pracují i mimo dané hodiny, řeší problémy, připravují se na veletrhy a samozřejmě také s žáky na dané veletrhy vyjíždějí a to jim určitě zabere více času.

D: Jaké předměty se pomocí Fiktivních firem procvičují?

No tak určitě ekonomika, účetnictví, management, marketing, pak ,personalistiku samostatnou nemáme, ale samozřejmě je tam i, no v těch marketingových věcech je tam důležitá i příprava veletrhů fiktivních firem, kde se na konkrétních příkladem dostávají oni do konkurenční situace a porovnávají se navzájem. Mám pocit, že všechny předměty, které se dají označit za odborně ekonomické, jsou procvičovány. A pak co není ekonomický předmět, ale hraje tam důležitou roli je práce s PC, to znamená informační a komunikační

technologie. Pak je tam určitě obchodní korespondence, která nemá ekonomický základ, ale bez toho nemůže ten člověk, případně firma existovat. Pak cizí jazyk, to jsou velmi, jakoby nosné věci, že musí komunikovat se svými fiktivními partnery i v cizím jazyce, třeba na těch veletrzích fiktivních firem se dneska, když se účastní soutěže a představují svou firmu, tak jednoznačně už tam začínají být disciplíny, že ta prezentace musí být v cizím jazyce. Nejde jen o to co běží někde na data-projektoru, ale taky jde o to, jakým způsobem v tom cizím jazyce jsou schopni tu prezentaci provádět. Takže to jsou i předměty související, bez ekonomického zaměření, ale velmi významné pro to, aby někde fungoval podnik.

D: Ovládá učitel všechny předměty, které se díky fiktivním firmám vyučují?

Jak už jsem řekla, fiktivní firmy vyučují učitelé s ekonomickým vzděláním, to znamená, že většinu těch odborně zaměřených předmětů ovládají. Je problém s jazykem, protože učitelé, kteří mají vzdělání z dřívější doby, až tak cizím jazykem nedisponují. To znamená, že v tomhle tom asi nedokáží být těmi nositeli, takže jsou v tuhle chvíli do toho zatahováni učitelé cizích jazyků. Pak ta obchodní korespondence, to si myslím, že ne každý inženýr ekonom umí psát na stroji desetiprstou technikou v nějaké rychlosti, ale tady to asi nevádí, protože na tyhle úřední písemnosti existuje norma. Ta norma je dosažitelná a víceméně každý člověk by se tou normou měl řídit a asi není problém, byť v tom není vzdělán, byť nemá třeba státní zkoušku v psaní strojem, tak je schopen určitě vidět chyby v dopise, který nenaplnuje tu normu.

D: Myslíte si, že je ve Fiktivních firmách nutná spolupráce učitelů?

Myslím si, že ta spolupráce je velmi důležitá. Tady u nás na škole je tým lidí, který vzal fiktivní firmy jako velmi důležitý a nosný předmět. To znamená, že my chceme, aby studenti cítili, že má tenhle předmět velkou důležitost. Jsou školy, kde ten předmět je, dá se říci, okrajový. A učí to i lidi bez nějakého interestu. Takže tady je skupina lidí, která to naopak vyhodnotila jako důležitou záležitost. Udělala si k tomu jakoby ve skupině stanovisko jak ten předmět bude probíhat, jaké budou cílové výstupy, co musí žák všechno jakoby prožít ve fiktivních firmách, aby se mohlo říci: ano, je to v tuhle chvíli velmi kvalitní odborná praxe. Tam je i důležitý, že oni ve třetáku, když začnou, tak do prosince běží ty základní informační věci, případně přebírají firmy od předcházejících ročníků a tak dále a k 1. 1. běží kalendářní rok, který musí korespondovat s účetním rokem prakticky kterékoliv firmy. To znamená, že oni k 31. 12. uzavírají rok, dělají klasickou závěrku,

dělají vyhodnocení, případně předávají potom firmu jakoby dál. Takže oni fakt zažijí na vlastní kůži co to znamená měsíční aktivity, pololetní aktivity, roční aktivity života firmy.

D: Jaké je složení toho týmu, o kterém jste mluvila?

Jedná se o učitele, kteří fiktivní firmy vyučují, takže to jsou všechno učitelé-ekonomové.

D: Jsou, podle vašeho názoru, učitelé fiktivních firem spokojeni se současným systémem jejich fungování?

Myslím si, že ano. Jejich fungování jsme v průběhu let několikrát měnili a upravovali. Vždycky by se dalo najít něco, co se třeba nelíbí všem a kde by bylo možné něco změnit, ale myslím si, že současný stav vyhovuje všem, nebo téměř všem.

D: Myslíte si, že je tento předmět prospěšný pro žáky?

Myslím si, že ano. A i v současné době, kdy třeba jsme měli možnost v rámci tvorby školních vzdělávacích programů, které jsou teďka jakoby nosný, a kde byla jakási nabídka, kdy zase škola mohla volit různé formy té praxe, tak my jsme jednoznačně zase upřednostnili fiktivní firmy, protože si myslíme, že pod naším dohledem studenti projdou opravdu praktickými činnostmi.

D: Podporujete fiktivní firmy?

Jednoznačně podporuji. Samozřejmě, že ten záměr zavést fiktivní firmy nemohl být bez vedení školy. A my tím, že patříme mezi, dá se říci, velmi zkušené školy, protože k dnešku je to asi 15 let, a byli jsme vždycky jakoby nositeli této myšlenky, tak si myslím, že máme ty výsledky velmi dobré. A třeba podpora souvisí i s tím, že jako škola přispíváme na veletrhy fiktivních firem. To znamená, že se žákům umožňuje tam jezdit, přestože to stojí peníze. Shánějí se sponzorské dary, dělá se všechno proto, aby se žáci do tohoto konkurenčního prostředí dostali. A to zase víme, že jsou školy, kde na to až takovou podporu nemají a tím pádem ty děti fiktivní firmy zažívají, mají to jako předmět, ale už nevyjíždějí. Tak to si myslí, že je jeden z takových důkazů, že opravdu ta škola, nejen ředitel, ale celé vedení školy, tuto činnost významně podporuje.

Strukturovaný rozhovor s učiteli a ředitelkou Obchodní akademie Most

- upravený přepis

Téma: Fiktivní firmy

Cíl: Zjistit jak fungují fiktivní firmy na Obchodní akademii v Mostě a zda učitelé fiktivních firem na OA spolupracují.

Identifikace: Ing. Jitka Hašková (zástupce ředitelky pro VOŠ, učitelka fiktivních firem)

Pohlaví: žena

Věk: 46

Délka práce ve fiktivních firmách: 15 let

Datum rozhovoru: 29. 1. 2011

D: Jak dlouho vyučujete předmět Fiktivní firmy?

O: Fiktivní firmy vyučuji od roku 1996, tedy 14 let.

D: Kolik tříd učíte tento předmět?

O: Měla jsem buď jednu třídu celou nebo polovinu a v té se odehrály buď dvě nebo až čtyři fiktivní firmy každý rok.

D: Jaké jsou Vaše povinnosti jako vyučující tohoto předmětu?

O: Úplně standardní, jako každého jiného vyučujícího jiného ekonomického předmětu.

D: Fiktivní firmy vám tedy nezabírají více času než jiný předmět?

Dá se říct, že při přípravách na veletrh a při samotném výjezdu zaberou fiktivní firmy více času než klasický předmět, ale mimo tyto aktivity je to téměř stejné.

D: Jaké předměty se díky Fiktivním firmám procvičují?

O: Procvičují se předměty ekonomika, účetnictví, písemná a elektronická komunikace, informační technologie a může se i v určitém rámci procvičovat statistika, která je předmětem na obchodní akademii, dále se procvičují cizí jazyky, podle zaměření a podle výběru té třídy a také předmět právo. Jinak si myslím, že tento výčet je kompletní.

D: Vy jste učitelka ekonomických předmětů. Když žáci potřebují poradit s předmětem, který není ve vašem oboru, pomáhají i ostatní učitelé?

O: Pomáhají ostatní učitelé. Je to tak, že se žák obrátí na konkrétního učitele, kterého má v té třídě, v případě, že dojde k takovému jakoby neznámému a řešení té neznámé situace. Sama dobře víte, že jste se obraceli třeba na jazykáře v případě překladů jazykových. Mohla nastat situace, že jsme některé věci neuměli při práci třeba s grafickým programem, tak jste se zeptali učitele výpočetní techniky. Jinak to jádro jsem nějakým způsobem pokryla já. Pravda je, že naši učitelé ekonomové, ne všichni mají znalost z oblasti účetnictví a že potom do toho vstupovali i učitelé, kteří konkrétně vyučují účetnictví.

D: Takže není to tak, že byste se vy, jako vyučující, spojila s daným vyučujícím, kterého žáci zrovna potřebují a spolu byste to řešili, ale žáci se s ním domluví sami?

O: Ano, žáci si daný problém většinou řeší sami s učiteli, kteří je na daný předmět mají, například v jejich hodině nebo o přestávce.

D: Pořádáte s kolegy z Fiktivních firem porady, kde se radíte a pomáháte si s tímto předmětem?

O: My se opravdu radíme. Máme předmětové komise. Na škole fungují předmětové komise, vytvořeny podle profilace, tedy podle předmětů, které učitelé vyučují. Předmětová komise ekonomiky má na starosti i zřízení a průběh Fiktivních firem. Ta četnost předmětových komisí zrovna třeba pro potřeby fiktivních firem je větší než pro klasické předmětové komise, které se sházejí třeba dvakrát, třikrát do roka. A to proto, že ty fiktivní firmy mají aktivity související s veletrhy, výjezdy těch studentů, s pořádáním vlastního veletrhu a samozřejmě se ti vyučující sházejí. Dá se říct, že tady ty předmětové komise se realizují pětkrát, šestkrát do roka.

D: Navštěvujete s kolegy navzájem své hodiny, abyste se podívali, jak vedou výuku jiní učitelé nebo abyste si navzájem poradili, co dělat jinak?

O: Ne, to neděláme.

D: Věnuje se jeden učitel po celou dobu jedné třídy nebo se v dané třídě střídá více učitelů, kdy se každý věnuje něčemu jinému?

O: Je možné, aby se učitelé střídali i když u nás to není až tak oblíbené, přebírat třídu po učiteli. Nicméně třeba u mě se to stávalo. Co se týče toho přebírání, je to možné, děláme to v minimu případech, jen pokud nevychází úvazek učiteli. Více preferujeme to, aby učitel fiktivku založil, vedl ji po celou dobu a také tu činnost s ní dokončil.

D: Jste se stávajícím systémem fungování fiktivních firem spokojená nebo byste něco změnila?

O: V této škole se fiktivní firmy dělají už dlouhou dobu a myslím si, že postupně se odstraňovaly chyby a nedokonalosti. Nyní je jejich systém podle mého téměř perfektní.

D: Myslíte si, že jsou Fiktivní firmy pro žáky prospěšné?

O: Na té úrovni žáka si myslím, že tam je potom určitá představa o fungování firmy. Ale velmi, velmi záleží na kvalitě toho pedagoga. To je rozhodující faktor.

D: Podporuje vedení školy Fiktivní firmy?

O: Ano, naše vedení školy podporuje fiktivní firmy finančně, při výjezdech na veletrhy, i materiálně, například vybavením učebny, kde výuka předmětu probíhá. Vždycky tomu tak bylo a já jsem přesvědčená o tom, že tomu tak i bude.

Strukturovaný rozhovor s učiteli a ředitelkou Obchodní akademie Most

- upravený přepis

Téma: Fiktivní firmy

Cíl: Zjistit jak fungují fiktivní firmy na Obchodní akademii v Mostě a zda učitelé fiktivních firem na OA spolupracují.

Identifikace: Ing. Simona Paďourková (učitelka fiktivních firem)

Pohlaví: žena

Věk: 35

Délka práce ve fiktivních firmách: 6 let

Datum rozhovoru: 29. 1. 2011

D: Jak dlouho vyučujete předmět Fiktivní firmy?

O: Letos je to již šestý rok.

D: Kolik tříd učíte tento předmět?

O: V tomto roce mám jednu celou třídu, tedy dvě půlky po patnácti studentech. Dříve jsem měla většinou jen jednu část třídy, protože jsem neměla dostatek času.

D: Jaké jsou Vaše povinnosti jako vyučující tohoto předmětu?

O: Myslím, že je to dost podobné jako u ostatních ekonomických předmětů. Největší částí povinností je ve vedení studentů a jejich koordinace v jednotlivých firmách.

D: Fiktivní firmy vám tedy nezabírají více času než jiný předmět?

O: Občas, například před výjezdem na veletrhu, je potřeba doladit spoustu věcí a vymezený čas na výuku fiktivních firem nestačí. Pak to se studenty řešíme ve svém volném čase. Tehdy jsou fiktivní firmy náročnější a zaberou čas navíc. A pak samozřejmě při samotném výjezdu na veletrh, kam se studenty také občas jezdím.

D: Jaké předměty se díky Fiktivním firmám procvičují?

O: Jedná se hlavně o odborné ekonomické předměty, tedy ekonomika, účetnictví, marketing, management. A potom jsou také důležité cizí jazyky, písemná a elektronická komunikace, informační technologie. To si myslím, že by mohlo být zhruba všechno.

D: Vy jste učitelka ekonomických předmětů. Když žáci potřebují poradit s předmětem, který není ve vašem oboru, pomáhají i ostatní učitelé?

O: Jak už jsem řekla, většinou se jedná o ekonomické předměty, takže ty zastanu sama. Ale například u cizích jazyků bývá problém. Sice anglicky mluvím, ale na odbornou úroveň to nestačí, takže to pak musí zasahovat učitele cizích jazyků.

D: Takže když nastane taková situace, že je nutná pomoc jiných učitelů, tak jak to funguje? Mám namysli, jestli to řešíte s učitelem vy, nebo daný učitel přijde do hodiny a pracuje s žáky on, nebo tak?

O: Většinou si to žáci, kteří potřebují pomoci od jiných učitelů, řeší sami s daným učitelem například v jeho hodině nebo o přestávky. Když má učitel volno, tak samozřejmě může se studenty řešit daný problém přímo v hodině fiktivních firem.

D: Takže není to tak, že byste se s daným učitelem sešla vy, společně jste se poradili a pak jste to probrala s žáky vy, nebo že by daný učitel probral problém s celou skupinou ve vaší hodiny fiktivních firem?

O: Ne, ne. V jedné skupině je více firem a každá pracuje a postupuje trochu jinak. Chceme, aby si žáci skutečně vyzkoušely, jak to funguje v reálné společnosti a proto by nebylo dobré, abychom jim říkali, kdy mají co dělat. Samozřejmě, že máme vždy na začátku hodiny porady a s řediteli firem řeším, co by se mělo udělat, ale pak už to nechávám na studentech, aby si to udělali jak chtějí. Takže si myslím, že by nebylo efektivní, abychom zastavili činnost všech firem a bez ohledu na to, co zrovna dělali, jim začali něco vysvětlovat. Necháváme to prostě na studentech. Když mají problém se kterým jim nemohu pomoci já, tak si sami seženu učitele, který jim poradí.

D: Pořádáte s kolegy z fiktivních firem porady, kde se radíte a pomáháte si s tímto předmětem?

O: Na škole máme k jednotlivým skupinám předmětů komise. V rámci komise pro ekonomické předměty probíráme také fiktivní firmy. Zde si s kolegy skutečně radíme.

D: Navštěvujete s kolegy navzájem své hodiny, abyste se podívali, jak vedou výuku jiní učitelé nebo abyste si navzájem poradili, co dělat jinak?

O: Ne, nenavštěvujeme navzájem své hodiny.

D: Věnuje se jeden učitel po celou dobu jedné třídy nebo se v dané třídě střídá více učitelů, kdy se každý věnuje něčemu jinému?

O: Jak už jsem uvedla výše, nemyslím si, že by pro žáky bylo prospěšné, kdybychom jim určovali kdy co budou dělat, například, že dnešní hodinu se všichni musí věnovat marketingu, další písemné komunikaci s jinými firmami a tak. Proto se učitelé nestřídají a celý rok vede skupinu jeden učitel.

D: Jste se stávajícím systémem fungování fiktivních firem spokojená nebo byste něco změnila?

O: Já jsem se současným stavem velmi spokojená a myslím si, že funguje výborně. Důkazem může být i to, že žáky tento předmět baví a že naši studenti se se svými firmami umísťují na předních místech i v mezinárodním srovnáním.

D: Myslíte si, že jsou Fiktivní firmy pro žáky prospěšné?

O: Určitě ano. Studenti si mohou vyzkoušet téměř všechny operace, které ve skutečné firmě probíhají. A také mohou vyzkoušet některé teoretické znalosti v praxi.

D: Podporuje vedení školy fiktivní firmy?

O: Určitě ano. Myslím si, že pro učitele i pro vedení školy jsou fiktivní firmy velmi důležitým předmětem a vedení je podporuje.

D: O jaký druh podpory se jedná?

O: Vedení školy podporuje fiktivní firmy všemi možnými způsoby, ať už se jedná o materiální podporu, tedy například vybavení učeben, nebo finanční podporu.